

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 132

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 03. november 2025

Algus 11.15, lõpp 12.25

Juhataja: Ando Kiviberg (esimees)

Protokollija: Markus Veia (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ants Frosch, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helin Leichter (nõunik), Karin Tuulik (nõunik)

Kutsutud: Riigikohtu esimees Villu Kõve (MS Teams vahendusel) ja Riigikohtu liikme kandidaat Martin Triipan (2. päevakorrapunkt); Siseministeeriumi nõunik Siiri Leskov ning Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika osakonna nõunik Pille Põiklik (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse „Martin Triipani Riigikohtu liikmeks nimetamine“ eelnõu (744 OE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Isamaa fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (715 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Ando Kiviberg tegi ettepaneku kinnitada nädala töökava järgmiselt:

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (03.11.2025-07.11.2025) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 03.11.2025 kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse „Martin Triipani Riigikohtu liikmeks nimetamine“ eelnõu (744 OE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (715 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 04.11.2025 kell 14.00

1. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, Tanel Kiige, Jaak Aabi, Andre Hanimäe, Züleyxa Izmailova algatatud Riigikogu otsuse „Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine Kaitseministeeriumi valitsemisala rahakasutuse kontrollimiseks“ eelnõu (714 OE) esimese lugemise ettevalmistamine
2. Kalev Stoicescu, Madis Kallase, Marek Reinaasa, Tanel Teini, Lauri Hussari, Toomas Uibo, Peeter Tali, Annely Akkermanni, Tiit Marani algatatud pühasustusega väikesaarte seaduse muutmise seaduse eelnõu (685 SE) eelnõu esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (687 SE) kolmanda lugemise ettevalmistamine
4. Kollektiivne pöördumine „Lõpetage e-hääletamine - vastuolu rahvusvahelise õigusega, EV Põhiseadusega“
5. Kollektiivne pöördumine „Nõuame sotsiaalminister Karmen Jolleri tagasiastumist“
6. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

2. Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse „Martin Triipani Riigikohtu liikmeks nimetamine“ eelnõu (744 OE) esimese lugemise ettevalmistamine

Ando Kiviberg tutvustas komisjoni liikmetele kutsutud külalisi ja märkis, et Villu Kõve osaleb istungil videosilla teel.

Villu Kõve sõnas, et riigikohtunik Urmas Volens lahkub ametist, mistõttu jääb tsiviilkolleegiumis üks koht täitmata. Ta selgitas, et avalikul konkursil kandideeris kolm tugevat kandidaati, kes tutvustasid end kohtute haldamise nõukojas ja Riigikohtu üldkogul ning enamus toetas Martin Triipani. Seega esitas ta Martin Triipani Riigikohtu liikme kohale. Kohtumised toimusid ka Riigikogu fraktsioonidega, välja arvatud EKRE ja Isamaa fraktsiooniga, kes kohtumist ei soovinud. Negatiivset tagasisidet fraktsioonidelt ei saadud. Martin Triipani tugevustena tõi ta esile tema tausta erapraktikas, mis tasakaalustab kolleegiumi koosseisu, kus riigitaustaga kohtunikke on ülekaalus. Martin Triipan on tippadvokaat, ta on pikaajaline advokaadibüroo partner, juhatuse liige ja Eesti Advokatuuri aseesimees. Tema interdistsiplinaarsus ehk kogemus tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjades loob võimaluse tal panustada ka halduskolleegiumi töösse. Martin Triipani nimetamine Riigikohtu liikmeks lisab väärtust universaalse kohtuniku näol, kes suudab tegutseda mitmes valdkonnas. Ta palus Martin Triipani Riigikohtu liikmeks nimetada.

Evelin Poolamets küsis, kust leiab Martin Triipani CV ja kas see on saadetud põhiseaduskomisjonile.

Ando Kiviberg vastas, et kogu tema teenistuskäik on kirjeldatud eelnõu seletuskirjas. Ta andis sõna Martin Triipanile.

Martin Triipan tutvustas end kui pika advokaadikarjääriga juristi, kelle teenistuskäik on olnud stabiilne ja järjepidev. Pärast ülikooli asus tööle Ellex Raidla advokaadibüroos, kus on tegutsenud 24 aastat, alustades advokaadi abist ja jõudes partneri ning juhatuse liikme

positsioonini. Alates 2025. aasta kevadest kuulub Eesti Advokatuuri juhatusse.

Advokaaditöös on tegelenud laia teemade ringiga, sealhulgas lisaks tsiviilõiguse teemadele haldus- ja kriminaalasjadega. Haldusõiguse valdkonnas on tegelenud ehituse, planeerimise ja keskkonnateemadega. Tal on ettekujutus kõigist traditsioonilistest õigusvaldkondadest ning olemata kitsalt spetsialiseerunud tsiviilõiguse küsimustele, suudaks ta Riigikohtus panustada erinevates valdkondades. Lisaks kohtus käimistele on ta tegutsenud ettevõtete nõustajana investeringute alal, mis on tehtud Eesti majandusse viimase 20 aasta jooksul. Akadeemilises plaanis on ta keskendunud keskkonnaõigusele ning mõnevõrra ka riigiõiguse ja põhiseaduse küsimustele. Mõned artiklid on ilmunud ka õigusteaduskonna väljaannetes. Ta märkis, et on valmis vastama küsimustele.

Ando Kiviberg tänas eelkõnelejat ning uuris, kus Martin Triipan omandas keskhariduse. Veel küsis ta, kuidas on praktikas, kui Martin Triipan valitakse riigikohtunikuks, siis kas ta loobub osalusest advokaadibüroos ja lahkub advokatuuri juhatuselt.

Martin Triipan vastas, et on omandanud gümnaasiumihariduse Tartus Hugo Treffneri Gümnaasiumis, kuid lapsepõlves on elanud Kuressaares, Otepääl ja Tartus ning õppinud vastavalt sealsetes koolides. Ametivahetuse osas kinnitas ta, et kohtunikuameti piirangud eeldavad erapraksise lõpetamist ja sellele tuleb joon alla tõmmata. Ta lisas, et see on olnud teadlikult läbi kaalutud otsuse tagajärg, millega on tulnud arvestada.

Ando Kiviberg tänas vastuste eest ning tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 11.11.2025 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

2.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Timo Suslov (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

2.3. Teha ettepanek võimaldada vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõikele 3 Martin Triipanal esineda täiskogu ees kuni viieminutilise ettekandega (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

3. Isamaa fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (715 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Ando Kiviberg tutvustas kutsutud külalisi ning andis seejärel sõna algatajate esindajale eelnõu tutvustamiseks.

Helir-Valdor Seeder märkis, et eelnõu on lihtne ja lühike ning selle eesmärgiks on muuta kodakondsuse seadust ja tõsta keelenõue B1-tasemelt B2-tasemele, et naturalisatsiooni korras kodakondsust taotlevate inimeste keeleoskus oleks senisest parem. Esimene muudatus puudutab keelenõude tõstmist, teine riigi poolt taotlejatele keeleõppe kulude hüvitamist. Ta rõhutas, et rahaline koormus riigieelarvele on minimaalne, kuivõrd viimaste aastate hüvitiste

summad on selgelt langevas trendis. Ta viitas Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangule, et turule on lisandunud tasuta keeleõppe võimalusi, sealhulgas Integratsiooni Sihtasutuse, Töötukassa ja Ukraina sõjapõgenike programmide kaudu, ning lisaks on loomisel tasuta B2-taseme e-õppe kursus. Ta kinnitas, et rahalisi probleeme nõude täitmisel ei ole ning rõhutas keeleoskuse olulisust ühises informis ja tööjõuturul. B2-taseme nõude kehtestamine on ajas kujunenud loomulik ja elementaarne samm.

Ando Kiviberg tänas eelnõu tutvustuse eest ning andis sõna Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika osakonna nõunik Pille Põiklikule.

Pille Põiklik selgitas lühidalt B1- ja B2-taseme erinevust. B1-tase on seotud igapäevase üldkeele oskusega ja see tähendab, et inimene on iseseisev keelekasutaja, suudab igapäevastes olukordades hakkama saada ja oma vajadused rahuldada, kuid keeleoskus on piiratud. Illustreerivalt võib seda võrrelda turistitasemega, kus saab reisil vajalikud toimingud tehtud ja info kätte. B2-tase seevastu tähendab märkimisväärset hüpet, kus inimene on võimeline keelt kasutama tööalaselt, pidama sisulisi vestlusi ilma liigse pingutuseta ning omab piisavat sõnavara. B2-taseme nõue kehtib näiteks õpetajatele, kohtutöötajatele ja teistele ametikohtadele, kus on vajalik täpne ja keerukam keeleoskus. Lisaks on B2-tase ülikoolides õppimise eeltingimus, mis võimaldab omandada erialateadmisi eesti keeles. Ta rõhutas, et nende kahe taseme vahe on suur ning B2-tase on oluliselt kõrgem ja nõudlikum kui B1.

Kalle Laanet küsis, kas B2-taseme keeleoskuse hindamisel on taseme sees olemas ka alamäär ja ülemäär. Ta soovis täpsustust, kuidas seda taset täpselt hinnatakse.

Pille Põiklik lausus, et ühe taseme sees on võimalik eristada alamastmeid, näiteks B2.1 ja B2.2, mis viitavad taseme alumisele või ülemisele osale. Riiklikul tasandil mõõdetakse siiski terviklikku taset ehk eksamid on B1 ja B2, mitte nende alamastmed. Eksami tulemused annavad infot nelja osaoskuse kohta protsentides, mistõttu võib juhtuda, et inimene räägib veel mitte B2-tasemel, kuid loeb ja kuulab sellel tasemel. Osaoskuste areng võib olla erinev ning selline eristus on võimalik.

Jaak Valge märkis, et tema arust on hea eelnõu. Ta viitas tasemeeksamite statistikale, mille põhjal probleem ei seisne mitte B2-taseme eksami sooritamise rahalises pooles, vaid selles, et eksamile registreerunute hulgast sooritab selle vaid kolmandik. B1-taseme eksami sooritab 62% registreerunutest. Ta küsis, milles on põhjus, miks B2-taseme eksami läbinute osakaal on nii madal ning lisas, et pelgalt rahaline toetus ei näi probleemi lahendavat.

Pille Põiklik vastas, et enne koroonapandeemiat ja Venemaa sissetungi Ukrainasse oli B2-taseme eksami sooritusprotsent veidi kõrgem, umbes 42–43%, mis ei erine oluliselt praegusest kolmandikust. Languse põhjuseks on viimastel aastatel eestikeelsele õppele ülemineku reform, mille käigus on eksamile suunatud palju haridustöötajaid, kes muidu ei oleks eksamil osalenud, kuid kelle töö säilitamiseks on nõutud B2-tase. Seetõttu on eksamile läinud ka inimesi, kes pole selleks valmis, kuid on kiirustanud osalema läheneva tähtja töötütu. Ta rõhutas, et B2 on oluliselt keerukam tase kui B1 ja selle saavutamine on õppijale suur ettevõtmine. Eksamile ei pea minema kohe pärast kursuse lõpetamist ning paljud proovivad eksamit lihtsalt oma keeleoskuse hindamiseks, ilma et ta investeeriks suuri summasid tasulistesse kursustesse või otsiks tasuta õppevõimalusi. Kõrgematel tasemetel on selline proovimine aga raskem, mis samuti mõjutab sooritusprotsenti.

Ando Kiviberg tänas küsimuste ja vastuste eest ning andis sõna Siseministeeriumi esindajale Vabariigi Valitsuse seisukoha tutvustamiseks.

Siiri Leskov sõnas, et Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu mitte toetada. Põhjendusena tõi ta välja, et igapäevaseks toimetulekuks Eesti ühiskonnas on piisav B1-tasemel keeleoskus, mis ei eelda ulatuslikku erialast sõnavara. Valitsus ei toeta eelnõu ka seetõttu, et keeleõppe pakkumine kujutab endast riigile jätkuvalt kulu. Kuigi inimene saab tasuta kursustel osaleda, on need kulud riigi poolt eelnevalt kaetud. Eelnõu seletuskirjas toodud hüvitiste näited puudutavad olukordi, kus inimene maksis esmalt ise ja sai hiljem kulud hüvitatud. Riigi pakutavad kursused, näiteks Integratsiooni Sihtasutuse või Töötukassa kaudu, on küll osalejale tasuta, kuid riigile siiski kulukad. Siseministeeriumi kaudu on võimalik sõlmida keeleleping, mille alusel inimene õpib eesti keelt kodakondsuse saamiseks. Selle maksumus ühe inimese kohta ulatub 2750 euron, millele lisandub veel käibemaks.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas on analüüsitud, kui palju kodakondsuse taotlejaid võib väheneda või kui paljud ei suuda eksamit edukalt sooritada, kui nõue tõstetakse B1-tasemelt B2-tasemele. Ta rõhutas, et riigi huvi on suurendada Eesti kodanike arvu ning toetada neid, kes soovivad eksamit sooritada ja suudavad seda edukalt teha ning uuris, kas sellise muudatuse mõju on hinnatud.

Siiri Leskov märkis, et Balti Uuringute Instituut viis 2024. aastal läbi uuringu määratlemata kodakondsusega elanike takistuste kohta kodakondsuse omandamisel. Uuringu tulemuste kohaselt on keeleoskus praegu peamine probleem iga teise vastaja jaoks. Kui keelenõue tõstetakse B1-tasemelt B2-tasemele, väheneks kodakondsuse taotlejate arv tõenäoliselt oluliselt.

Jaak Valge märkis, et statistika näitab selgelt, et isegi eelmisel aastal, kui immigratsioon mõnevõrra vähenes, tuli Eestisse täiskasvanuid üle kahe korra rohkem, kui oli täiskasvanute taseme eksami sooritanuid. Sellest tuleneb lihtne järeldus, et Eesti keeleoskuse tase ei parane ilma sekkumiseta. Tema sõnul on kaks lahendust: kas piirata immigratsiooni või laiendada keeleõpet. Ta küsis, mis praegu takistab keeleõppe laiendamist.

Siiri Leskov rõhutas, et keeleõpe on pikaajaline protsess ja seda ei saa siduda konkreetse kuupäevaga, mil inimene riiki saabub. Ei ole realistlik eeldada, et sama aasta jooksul tehakse eksam, sest õpe toimub nihkega. Ta tõi näite kodakondsuse taotlejatest, kelle puhul kursuste läbimine sõltub nii inimese ajast kui ka intellektuaalsest võimekusest. Õppimise kiirus oleneb varasemast tasemest, kas siis alustatakse nullist või liigutakse A2 tasemelt B1-le, mis tähendab, et mõnel kulub keele omandamiseks kauem aega. Ei saa panna võrdusmärki väljastatud esmase elamisloa ja kohanemisprogrammi raames tehtud A2 eksamite arvu vahele, sest keeleõpe on alati nihkega ja individuaalne.

Jaak Valge lisas, et nihkega arvestades on andmed veelgi drastilisemad. Aastatel 2022 ja 2023 tuli Eestisse võõrkeelseid inimesi kümnete tuhandete kaupa, hinnanguliselt umbes 60 000 ning selle kõrval on täiskasvanute keeleõppes omandatud eesti keele tasemed kordades madalamad. Ta rõhutas, et ei saanud vastust küsimusele, mis takistab riigil õpetamast rohkem eesti keelt neile, kes seda ei oska.

Pille Põiklik märkis, et ressursinappus on keeleõppe teenuste pakkumisel püsiv probleem, kuigi riik on viimastel aastatel rahastust oluliselt suurendanud. Venemaa sissetungi alguses Ukrainasse lisandus Integratsiooni Sihtasutuse kaudu 10 000 lisakohta, mis tõi kaasa märkimisväärse kulu. Ministeeriumidega koostöös tehtud arvutused näitavad, et pakkumine on oluliselt kasvanud, kuid piiranguks on keeleõppe pakkujate võimekus. Keeleeksamile viiva kursuse korraldamiseks on vajalik koolitusettevõtte, kellel on kvalifitseeritud õpetajad, Keeleameti kinnitatud õppekava ning Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusluba. Selliste pakkujate arv on piiratud. Sama ilmnes haridustöötajate täiendõppe hangetel, mis ebaõnnestusid korduvalt ja vajasis mitmekordset kordamist. Turg reageerib lisarahastusele, kuid kvaliteedi tagamisel on piirid. Ta rõhutas, et tuleb hankida kvaliteetset teenust, mitte lihtsalt turult sobimatuid lahendusi.

Ando Kiviberg märkis, et tänase arutelu teema on huvitav ning tõi esile kaks tähelepanekut. Esiteks on Eestis välismaalastele pakutava keeleõppe metoodika võrreldes Soome või Rootsiga oluliselt nõrgem ja madalama kvaliteediga. Teiseks kipuvad eestlased vestlustes kiiresti üle minema võõrkeelele, isegi kui vestluspartner püüab eesti keeles suhelda. Ta sõnas, et kui seda hoiakut ei suudeta ühiskonnas muuta, ei ole keeleõppe paranemisel lootust.

Helir-Valdor Seeder sõnas, et eesti keele oskus ja kasutusruum on viimastel aastatel oluliselt halvenenud, mis on Ukraina põgenike saabumise tõttu veelgi süvenenud. Keelenõuete tõsisem rakendamine ja nende tõstmine on vältimatu, kui soovitakse säilitada eestikeelne riik. Peamine probleem ei ole rahalistes vahendites ega õpetajate nappuses, vaid motivatsioonipuuduses, mis algab nõudlikkusest ja seaduste täitmisest nii eksamite kui ka töökohtade ja haridussüsteemi tasandil. Ta tõi näiteks, et mitmed õpetajad ei ole 30 aasta jooksul nõuetele vastanud ning Ida-Virumaa kutsekoolis toimub valdavalt venekeelne õpe, kuigi seadus nõuab saajaprotsendiliselt eestikeelset õpet. Eelnõu eesmärk ei ole kodakondsuse andmine igal tingimusel, vaid keelt oskavate ja Eesti kultuuri tundvate kodanike kujundamine, mille eelduseks on motivatsiooni loomine. Ta küsis, milline on põhikooli lõpetaja eesti keele oskuse tase võrreldes B2 nõudega.

Pille Põiklik selgitas, et seni on nõutud põhikooli lõpetajatel B1-tasemel eesti keele oskust, kuid eestikeelsele õppele ülemineku reformi käigus tõuseb nõutav tase B2-ni.

Helir-Valdor Seeder lisas, et põhikooli lõpetajale seatud B2-taseme nõue on arvestatav, kuid tema hinnangul mitte üle jõu käiv. Seeder rõhutas, et see tase võimaldab noorel ühiskonnas hakkama saada nii õpingute kui ka tööeluga ning peab seda realistlikuks eesmärgiks.

Pipi-Liis Siemann küsis, kas riigieksami puhul loetakse 60% tulemuseks B2-tase. Ta märkis, et paljud gümnaasiumi lõpetajad jäävad sellest tasemest siiski alla ning tõdes, et praegu ei pruugi gümnaasiumi lõpetaja eesti keele oskus alati vastata B2-nõudele. Ta palus kinnitust, kas see vastab tõele.

Pille Põiklik vastas jaatavalt.

Ando Kiviberg märkis, et kuigi eelnõu eesmärk on tema hinnangul õige ja põhjendused veenvad, tuleb arvestada ka praktiliste näidetega. Ta tõi näiteks kõrgharidusega artisti, kes on elanud Eestis 20 aastat, on lastega pereinimene, omab kodakondsust ja on Eesti ühiskonda hästi lõimunud, kuid ei suudaks tõenäoliselt sooritada B2-tasemel keeleeksamit. Sellised

juhtumid näitavad, kuidas liiga kõrged nõuded võivad teha ülekohut inimestele, kes on lojaalsed ja väärivad kodakondsust, kuid kelle keelelised võimed ei küüni seatud tasemele.

Helir-Valdor Seeder rõhutas, et üksikjuhtumite laiendamine üldisele praktikale ei ole põhjendatud ning sellistel juhtudel ei pea kodakondsust automaatselt andma. Erandkorras on võimalik kodakondsust anda inimestele, kes on Eesti kultuuri oluliselt panustanud ja valdavad eesti keelt vähemalt B1-tasemel, kuid selliseid otsuseid ei tohiks teha massiliselt. Ta kutsus üles suurendama nõudlikkust ja järjepidevust keelenõuete rakendamisel, rõhutades, et probleem ei seisne ressurssides, vaid leebes suhtumises seadustesse. Eesmärk on kujundada kodanikke, kes oskavad eesti keelt, tunnevad seadusi ja on lojaalsed Eesti riigile.

Pipi-Liis Siemann tõi esile, et keelepoliitika vajab suuremat tähelepanu ning keeleõppe metoodika ei ole seniste nõudmistega piisavalt kaasa arenenud. Ta tõstas küsimuse keeleeksami sisulise sobivuse kohta, viidates, et eksami ülesanded võivad olla keerukad isegi neile, kes peavad end B2-tasemel keeleoskajateks. Ta osutas vajadusele hinnata, kas keeleõppe jaksamikorraldus vastavad tänastele ootustele ning kas neid tuleks kaasajastada, ilma et see tähendaks nõuete lõdvendamist.

Pille Põiklik kinnitas, et keeleõppe kvaliteedi ja metoodika arendamine vajab tähelepanu, eriti täiskasvanute keeleõppes, kus ootused kvantiteedile on kasvanud. Eksamid on kvaliteetsed, läbivad regulaarselt Euroopa Keeletestijate Ühingu kontrolli ning omavad kvaliteedimärgist. Haridus- ja Noorteameti kodulehel on eksamite kohta põhjalikud materjalid. Kaasaegne keeleksam ei eelda sisuteadmisi, vaid vajalik info esitatakse tekstis ningksam hindab keeleoskust, mitte faktiteadmisi, lähtudes Euroopa keeleõppe raamdokumendist.

Evelin Poolamets ütles, et arutelu on kujunenud üldine üksmeel eesti keele olukorra halvenemise osas ning eelnõu kindlasti toetab keelekasutuse parandamist. Ta küsis millised võiksid olla konkreetseid lahendused, millega suurendada keeleksamite sooritamist ja eesti keele kasutust ühiskonnas.

Pille Põiklik tões, et keelepoliitika arendamine on keeruline ülesanne, mis eeldab tähelepanu nii õppekvaliteedile kui ka nõudlikkusele. Keelenõuded õpetajatele ei ole varasemalt soovitud mõju avaldanud, kuid nüüd on astunud samme olukorra parandamiseks. Oluliseks pidas ta ka ühiskondlikke hoiakuid, kus eestikeelne elanikkond kipub suhtluses kiiresti võõrkeelele üle minema. Ta rõhutas vajadust õppemetoodikate kaasajastamise järele ning tõi esile, et traditsiooniline keelekursuse mudel ei pruugi enam olla kõige tõhusam. Riik arendab e-õppe lahendusi, mis kombineerivad iseseisvat õpet ja ajutist õpetajatuge, et vastata muutuvatele ootustele.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart rõhutas, et eesti keele säilitamine ja arendamine on riiklikult oluline eesmärk. Ta juhtis tähelepanu sellele, et B1-tase ei ole algtasemel keeleoskus, vaid juba arvestatav tase, mis eeldab head kuulamis-, kirjutamis- ja kõneoskust. Eksami raskusastet ei tohiks alahinnata ningksam ei piirdu lihtsate fraasidega. Ta osutas, et keelekasutuse muutumine, sealhulgas ingliskeelsete väljendite levik, on seotud ka kõrghariduse ingliskeelseks muutumisega. Tema hinnangul tuleks toetada tasuta eestikeelset kõrgharidust, et tagada õpetajate järelkasv. Ta rõhutas, et kodakondsuse taotlejate seas on palju motiveeritud inimesi, kes soovivad keelt õppida ja ühiskonda panustada ning nende toetamine on oluline. B1-tase on tema hinnangul juba kõrge ning ainuüksi selle taseme saavutamine ei

ole lihtne.

Siiri Leskov rõhutas, et kodakondsuse saamine ei piira keeleõppe jätkamist ning kodanikuna on võimalik keeleoskust edasi arendada, näiteks eestikeelses töökeskonnas. Ta märkis, et kodakondsuse saamiseks nõutav keeleoskus on vaid üks etapp ning keeleõpe võib jätkuda ka pärast selle omandamist. Eesti keele üldise olukorra parandamine ei sõltu üksnes kodakondsuse taotlemisest, kuna paljud elamisloaga inimesed ei taotle kodakondsust, mistõttu tuleb keelepoliitikat käsitleda laiemalt.

Jaak Valge rõhutas, et nõudlikkus on riigikeele väärtuse kinnistamisel võtmetähtsusega. Eesti on keeleteadlaste hinnangul Euroopas riigikeele oskuse protsendi järgi eelviimasel kohal, ainult Moldovast eespool. Ta tõi esile integratsiooni monitooringu tulemused, mille kohaselt on osa naturaliseerunud kodanikke poliitilistes hoiakutes vähem lojaalsed kui mittekodanikud, mis tema hinnangul viitab lõimumis- ja kodakondsuspoliitika läbikukkumisele. Riigikeele väärtustamine ei tohi piirduda üksnes ühiskondliku hoiakuga, vaid peab olema riigi aktiivne tegevus. Ta tõi näiteks, et Eesti ministriumide kodulehed on endiselt lisaks ka vene keeles, mis vähendab riigikeele väärtust. Ta kutsus alustama riigikeele prioriteedi tõstmist riigi enda praktikates, sealhulgas ministriumide veebilehtedel.

Ants Frosch märkis, et kodakondsuseni jõutakse mitmeastmelise protsessi kaudu, mille alguses ei nõuta keeleoskust. Tähtajalise elamisloa pikendamisel viie aasta järel on nõutav A2-tase, pikaajalise elamisloa taotlemisel B1-tase. Tema hinnangul on B2-taseme nõue kodakondsuse saamiseks loogiline, kuna praegu katkeb astmete jada B1-tasemel, mis ei loo piisavat motivatsiooni lojaalsuseks ja keeleoskuse arendamiseks. Ta palus kinnitust, kas selline loogika on valitsuse esindajatele arusaadav.

Pille Põiklik märkis, et tasemete määramine erinevate eesmärkide jaoks on alati poliitilise otsustuse küsimus.

Helir-Valdor Seeder täpsustas, et keelenõuete muutmine kodakondsuse seaduses ei ole ainus lahendus keeleprobleemidele, vaid osa laiemast keelepoliitikast. Ta märkis, et on algatatud ka teisi eelnõusid, sealhulgas keeleseaduse muutmine ja keelenõuete kehtestamine platvormitöötajatele, kuid valitsus ei ole neid toetanud. Keeleruumi loomine on kompleksne küsimus ning probleem algab riigi enda praktikast, näiteks ministriumide kodulehtede mitmekeelsusest. Ta leidis, et valitsus on vastu meetmetele, mis tagaksid eestikeelse teeninduse Tallinnas. Ta küsis, kas uuringute põhjal on vene emakeelega gümnaasiumilõpetajate inglise keele oskus samaväärne või parem kui eesti keele oskus ning palus selgitust, kuidas see on võimalik, arvestades suuri ressursse eesti keele õpetamiseks.

Pille Põiklik selgitas, et värsket uuringut selle teema kohta ei ole, kuid varasem analüüs näitas, et Ida-Virumaa õpilaste inglise keele oskus võib mõnel juhul olla parem kui eesti keele oskus. Ta märkis, et see tuleneb sageli mitte kooliõppest, vaid vabast ajast, mil noored kasutavad ingliskeelset meediat ja suhtluskanaleid. Eesti keel ei suuda internetis konkureerida suurte keeltega, mistõttu tuleb riigil ja haridusasutustel luua tugev eesti keele keskkond koolides, mis on ülemineku reformi üks põhieesmärke.

Ando Kiviberg rõhutas, et keelehoiakute muutmine ja eestlaste enesekindluse kasvatamine on vajalik, kuid vastutus ei saa jääda ainult ühiskonnale. Ta osutas, et riik loob praegu

tingimused, kus on võimalik hakkama saada ilma eesti keeleta, mis vähendab motivatsiooni keelt õppida. Ta tõi esile kultuuri rolli keele säilitamisel, rõhutades eeskju olulisust. Tema hinnangul peaks riik toetama eestikeelset sisu, sealhulgas lastelavastusi, animafilme, mängufilme ja popmuusikat, et pakkuda noortele atraktiivseid eeskujusid ning muuta eestikeelne kultuur kaasaegseks ja mõjusaks.

Evelin Poolamets küsis, kas õppekavas on eesti keele tundide arv piisav, arvestades, et mõnel juhul on inglise keele tunde rohkem kui eesti keele tunde. Ta küsis, kas oleks võimalik suurendada eesti keele tundide osakaalu õppekavas, kuna inglise keelt omandatakse sageli ka kooliväliselt.

Pille Põiklik selgitas, et põhikooli riiklikus õppekavas on A-võõrkeele, mis on enamasti inglise keel, õpe kolm tundi nädalas ning gümnaasiumis viis kohustuslikku kursust koos valikkursustega. Koolidel on võimalus pakkuda lisaks valikaineid ka B-võõrkeele arendamiseks. Ta rõhutas, et eestikeelsele õppele üleminek lahendab keelekeskkonna probleemi, kuna kogu õppetöö, välja arvatud võõrkeeleõpe, toimub eesti keeles. See loob olukorra, kus kõik tunnid toetavad eesti keele omandamist. Õpetajatele tuleb tagada oskus anda korraga aineteadmisi ja arendada keeleoskust.

Evelin Poolamets küsis, mitu eesti keele ainetundi õppekavas on.

Pille Põiklik vastas, et ei oska täpset arvu öelda, kuna tema valdkond on täiskasvanute eesti keele õpe, mitte üldhariduse õppekavad.

Ando Kiviberg märkis, et kodakondsuse ja keeleküsimus vajab tähelepanu, kuid on näha positiivseid arenguid. Ta tõi näiteks, et vene keele dubleerimine filmides on lõpetatud ning venekeelsed riigiasutuste kodulehed kaovad järk-järgult, mis näitab, et vajalikke samme astutakse.

A. Kiviberg tänas külalisi ning komisjoni liikmeid sisuka arutelu eest ning tegi ettepaneku teha menetlusotsused.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 12.11.2025 (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

3.2. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 6: Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov; vastu 4: Ants Frosch, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Jaak Valge; erapooletuid 1: Lauri Läänemets).

3.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks põhiseaduskomisjoni liige Jaak Valge (konsensus: Ants Frosch, Ando Kiviberg, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Lauri Läänemets, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Timo Suslov, Jaak Valge).

4. Info ja muud küsimused

Ando Kiviberg sõnas, et varasemalt tõstatatud mure valitsuse esindaja ebapiisava ettevalmistuse kohta on saanud lahenduse. Ta teatas, et üle-eelmisel nädalal saadeti valitsusele

kiri, milles juhiti tähelepanu vajadusele saata komisjoni istungitele esindaja, kes tunneb valitsuse seisukohti ja oskab neid põhjendada. Palve oli edaspidi tagada esindajate põhjalik ettevalmistus. Ta rõhutas, et komisjoni varasem märkus on kuulda võetud ja vastavad sammud on astutud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ando Kiviberg
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Markus Veia
protokollija